

סיכומי ספר העדר וביקורת החלב בישראל לשנת תשמ"ג 1982/83

יאיר זליגר, ה.מ.ב.

תוצאות החמ"מ – חלב מתוקן מחיר שומן – בכל הניתוחים והטבלאות המתפרסמים פה, הם אקוויוולנטים למחיר האמיתי של החלב המשולם היום ליצרן, לפי יחס שומן:חלב של 10:1, כלומר יש להעריך את הפרה לפי ערך חמ"מ המייצג את מחירו האמיתי של החלב, ולא לפי ערך חלב בלבד. לדוגמה, משק שפרותיו הניבו 10,000 ק"ג חלב עם 2.80% שומן בממוצע, יקבל בפועל תשלום עבור 9,500 ק"ג בלבד. אם תתממש המגמה להעלות עוד יותר את מרכיב השומן במחיר החלב, יגדל במקביל הפער בין ערכי החמ"מ לערכי החלב, ותעלה בהרבה החשיבות של דיגום החלב ובדיקת שומן החלב של כל פרה.

תנובת החלב והשומן

בתשמ"ג אנו עדים לתוצאות מרשימות בתנובת החלב והשומן של הפרה הישראלית המבוקרת. מעיון בטבלה 3 נראה כי ממוצע לפרה בעדר של 8,672 ק"ג חלב, 285 ק"ג שומן ו-3.29% שומן מהווים תוספת נכבדה של 332 ק"ג חלב (4%) ו-11 ק"ג שומן (4%), לעומת השנה הקודמת. עליה של 340 ק"ג חמ"מ (4.1%) הביאה את התנובה הממוצעת לפרה השנה ל-8,663 חמ"מ, לעומת תשמ"ב. בשנים תשל"ד-תשמ"ג עלתה התנובה הממוצעת לפרה ב-1,839 ק"ג חלב (26.9%), ב-65 ק"ג שומן (29.6%) וב-1,885 חמ"מ (27.8%). בתכולת השומן היו עליות וירידות בתקופה הנ"ל, כפי שמסתבר מטבלה 4.

לאחר הפסקה של 3 שנים, אנו מחדשים את הפירסום במשותף של סיכומי ביקורת החלב בעדרים השיתופיים והמשפחתיים (טבלות 1-3).

סיכום הנתונים מהרפת הקיבוצית נעשה על פי דיווחו הישיר של מבקר החלב למשרד ה.מ.ב. והדיווח כולל: סה"כ תנובות החלב של הפרות ותכולת השומן שלהן ביום הביקורת, % השומן במיכל החלב, תנועת העדר מהביקורת הקודמת ועד לביקורת הנוכחית. בעדר המשפחתי מחושבות תוצאות ביקורת החלב על ידי המחשב על סמך הנתונים הנשלחים ממבקר החלב אל לשכת השרות ב"חיל"ן. כתוצאה מכך – מהימנות התוצאות בסקטור המושבי תלויה ברמת הדיווח של הרפתן והמבקר. אי הקפדה על עידכון הקובץ במחשב עלולה לשבש את התוצאות המתפרסמות להלן. לדוגמה, כאשר אין מודיעים על יציאת פרה מהרפת, מקטינים את גובה התנובה הממוצעת לפרה.

סיכום וניתוח התוצאות של הרפת המושבית נעשו השנה בפעם הראשונה ברמת המשק הבודד. יתכן שבשנה הבאה נפרסם במסגרת זו את תוצאות ביקורת החלב ברשימה שמית, שתכלול את כל העדרים המשפחתיים שבביקורת ולא רק רשימת מושבים המורכבת מממוצעים של הרפתות בכל מושב ומושב.

בישיבת ועדת ספר העדר האחרונה בתחילת דצמבר ש.ז., הוחלט לפרסם מעתה את תוצאות ביקורת החלב והשומן ואת רשימת המשקים לפי מיון של תנובות חמ"מ ממוצעות לפרה בעדר.

טבלה 1. תוצאות בקורות החלב והשומן בשנת תשמ"ג 83/1982, קיבוצים ומושבים שיתופיים, 2 ו-3 חלבוות ביממה

מחור	נמכר	תמליט		קי"ג חלב לפרה		%	%	פרות	החורש
		מכירות	פרות	חולבות	בעדר	השומן	חולבות	בעדר	
38	1,626	2,271	4,604	26.0	21.1	3.28	81	53,313	אוקטובר
30	2,002	2,184	4,480	27.6	22.4	3.30	81	53,419	נובמבר
30	2,023	2,272	4,321	28.6	23.6	3.32	82	53,620	דצמבר
32	2,138	2,189	4,348	29.1	24.7	3.35	85	53,594	ינואר
26	1,973	1,799	3,492	29.8	26.2	3.35	88	53,687	פברואר
39	2,319	1,846	3,228	29.7	27.1	3.30	91	53,253	מרץ
40	1,858	1,634	2,375	30.2	27.8	3.25	92	52,976	אפריל
32	1,538	1,419	1,811	29.3	27.2	3.25	93	52,805	מאי
31	1,303	1,144	1,392	28.5	25.9	3.22	91	52,667	יוני
25	1,190	1,059	1,454	27.2	23.9	3.25	88	52,481	יולי
30	1,310	1,322	2,448	26.3	22.1	3.21	84	52,477	אוגוסט
35	1,519	1,632	3,149	25.5	20.9	3.25	82	52,574	ספטמבר
388	20,799	20,771	37,102	28.19	24.40	3.28	87	53,072	ממוצע/סכומים
364	19,803	19,853	37,645	27.24	23.54	3.29	86.4	53,744	תשע"ב

ממוצע לפרה בשנת תשמ"ג 8,906 ק"ג חלב, 292 ק"ג שומן, % 3.28
ממוצע לפרה בשנת תשמ"ב 8,592 ק"ג חלב, 283 ק"ג שומן, % 3.29

טבלה 2. תוצאות ביקורת החלב והשומן בשנת תשמ"ג 1982/83, מושבים, 2 חלבוות ביממה

מחזר	נמכר	המליט		חלב לפרה		%	%	פרוז	החודש
		מכירות	פרוז	חלבוות	בעדר				
3	260	282	606	22.9	17.9	3.41	78	8,221	אוקטובר
8	178	224	535	23.8	18.3	3.47	77	8,314	נובמבר
3	242	333	572	24.2	18.2	3.48	75	8,393	דצמבר
9	225	261	643	24.7	18.7	3.52	76	8,513	ינואר
6	268	288	635	25.1	19.6	3.49	78	8,364	פברואר
6	230	297	550	25.5	20.4	3.43	80	8,343	מרץ
9	276	302	540	25.9	21.2	3.37	82	8,280	אפריל
5	213	322	459	25.8	21.7	3.33	84	8,197	מאי
2	230	254	379	25.5	21.4	3.32	84	8,640	יוני
1	188	223	375	25.2	20.4	3.33	81	8,644	יולי
9	161	169	370	24.4	19.5	3.34	80	8,548	אוגוסט
5	187	235	707	23.6	18.6	3.38	79	7,951	ספטמבר
66	2,658	3,190	6,271	24.74	19.67	3.40	80	8,367	ממוצע/סכומים
60	2,492	3,204	7,128	23.76	18.69	3.26	79	9,030	חש"ב

ממוצע לפרה בשנת חשמ"ג 7,180 ק"ג חלב, 244 ק"ג שומן, 3.40 %
ממוצע לפרה בשנת חשמ"ב 6,822 ק"ג חלב, 222 ק"ג שומן, 3.26 %

טבלה 3. תוצאות ביקורת החלב והשומן תשמ"ג 83/1982, כל העדרים

מחזור	נמכרו	המליטה		ק"ג חלב לפרה		%	חולבות	פרטים	החולש
		מבילות	פרות	חולבות	בעדר				
41	1,886	2,553	5,210	25.6	20.7	3.30	81	61,534	אוקטובר
38	2,180	2,408	5,015	27.1	21.8	3.32	81	61,733	נובמבר
33	2,265	2,605	4,893	28.1	22.8	3.34	81	62,013	דצמבר
41	2,363	2,450	4,991	28.5	23.9	3.37	84	62,107	ינואר
32	2,241	2,087	4,127	29.2	25.3	3.36	87	62,051	פברואר
45	2,549	2,143	3,778	29.2	26.2	3.31	90	61,596	מרץ
49	2,134	1,936	2,915	29.7	26.9	3.26	91	61,256	אפריל
37	1,751	1,741	2,270	28.9	26.5	3.26	92	61,002	מאי
33	1,533	1,398	1,771	28.1	25.3	3.23	90	61,307	יוני
26	1,378	1,282	1,829	26.9	23.4	3.26	87	61,125	יולי
39	1,471	1,491	2,818	26.1	21.8	3.23	83	61,025	אוגוסט
40	1,706	1,867	3,856	25.3	20.6	3.27	82	60,525	ספטמבר
454	23,457	23,961	43,373	27.76	23.76	3.29	86	61,440	ממוצע/סכומים
424	22,295	23,056	44,773	26.78	22.85	3.28	85	62,774	תשע"ב

ממוצע לפרה בשנת תשמ"ג 8,672 חלב, ק"ג שומן, 3.29 %
ממוצע לפרה בשנת תשמ"ב 8,340 חלב, ק"ג שומן, 3.28 %

כשעיקרו הצטרפות יחידות רפת מושביות למערכת ספר העדר, וכן 2 עדרים קיבוציים.

תנובת החלב והשומן והתפלגותה במשק השיתופי

זו השנה השלישית ברציפות שאנו עדים לעליה מרשימה בתנובת החלב והשומן של הפרות בסקטור השיתופי. תנובת החלב הממוצעת לפרה הגיעה השנה ל-8,906 ק"ג, תוספת של 314 ק"ג (3.7%) לעומת השנה הקודמת. כמות השומן הממוצעת לפרה – 292 ק"ג – עלתה ב-9 ק"ג ומהווה עליה של 3.2% ביחס לאשתקד. ב-305 ק"ג (3.6%) עלתה גם תנובת החמ"מ הממוצעת לפרה בתשמ"ג לעומת השנה שעברה, וזאת על אף הירידה הקלה בתכולת השומן: 3.28% לעומת 3.29% בתשמ"ב.

מעיון בטבלה 5 ומנתוני חוברת משק הבקר והחלב 136 (ינואר 1975) מסתבר שתנובת הפרה בסקטור הקיבוצי עלתה בתקופת תשל"ד-תשמ"ג בכ-1,874 ק"ג חלב, בכ-1,940 ק"ג חמ"מ ובכ-68 ק"ג שומן. התוספת בתנובה מתאפיינת בקצב ממוצע של כ-3% לשנה, אולם היא איננה אחידה, בפרט בתשל"ח ותש"ם. בטבלה 1 ובציור 1 רואים שממוצע התנובה היומי לפרה בעדר גדל לאורך כל חודשי השנה המקבילים תשמ"ב-תשמ"ג, כאשר בתקופת פברואר-אוגוסט הגידול הוא מואץ יותר. בתכולת השומן אנו עדים לתנודות ולשינויים קיצוניים בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד, כאשר בתחילת השנה (אוקטובר-דצמבר 1982) ובסופה (יוני-ספטמבר 1983) תכולת השומן היתה פחותה בתשמ"ג לעומת השנה הקודמת, ובאמצע השנה תכולת השומן בתשמ"ג היתה גבוהה (ינואר-מרץ 1983) או זהה (אפריל, מאי 1983) לתשמ"ב.

בקבוצת שילר הניבה הפרה הממוצעת 10,446 ק"ג חלב, וזהו שיא התנובה הממוצעת שהושגה השנה ברפת הקיבוצית. הישג זה נופל אך ב-24 ק"ג מהשיא שנרשם בשנה שעברה במשק מעגן מיכאל. ראוי לציין שתנובת החלב לפרה בקבוצת שילר גדלה בשנה האחרונה ב-1,543

טבלה 4. תנובה ממוצעת לפרה ותנועת העדר בביקורת החלב והשומן, תשל"ד – תשמ"ג

	תשל"ד	תשל"ח	תשמ"ג
חלב, ק"ג	6,833	7,858	8,672
שומן, ק"ג	220	265	285
שומן %	3.22	3.37	3.29
חמ"מ, ק"ג	6,778	7,913	8,663
פרות בביקורת	47,107	55,307	61,440

מנתוני שיווק החלב לשנת תשמ"ג, כפי שהתפרסמו על ידי מועצת החלב, מתברר שממוצע תנובת החלב המיוצרת על ידי הפרות שאינן בביקורת החלב (בהנחה שבישראל 100,000 פרות חלב), הגיע בתשמ"ג ל-6,400 ק"ג חלב בקרוב, כשההפרש בינה לבין פרה בביקורת הוא בערך 2,270 ק"ג.

תנועת העדר בביקורת החלב

מספר הפרות בביקורת החלב פחת השנה בלמעלה מ-1,300 (2.2%-). עיקר הירידה מקורה הן בהקטנת העדרים בסקטור הקיבוצי והן בחיסול רפתות חלב ונשירת משקים משפחתיים מהביקורת בעדר המושבי. בשנים תשל"ד-תשמ"ג גדל מספר הפרות בביקורת החלב בלמעלה מ-14,300 (30.4%) ראשים (טבלה 4). מספר המשקים בביקורת היה בשנה הנסקרת 362, מתוכם 176 יחידות רפת במושבים ו-186 עדרים בקיבוצים, לעומת 411 משקים (228 עדרים משפחתיים ו-183 משקים קיבוציים) בתשמ"ב.

שיעור יציאת הפרות גדל והגיע ל-39%, לעומת 36% אשתקד. תופעה זו בלטה בעדרים השיתופיים והמשפחתיים כאחד.

חלקן של הפרות ברפת משפחתית בביקורת החלב הארצית הוא כ-14% בלבד, וזהו מעט לעומת המצב בשנים קודמות. גם חלקן של הפרות המבוקרות בכלל הרפת המושבית קטן ומגיע ל-18% בלבד.

בחודשים הראשונים של תשמ"ד יש סימנים מובהקים לגידול העדר בביקורת החלב,

טבלה 5. התפלגות העדרים השיונופיים לפי התנובה הממוצעת לפרה, תשל"ד-תשמ"ג

ק"ג חלב/פרה	תשל"ד	תשל"ה	תשל"ו	תשל"ז	תשל"ח	תשל"ט	תש"ס	תשמ"א	תשמ"ב	תשמ"ג
10,001 ויותר	-	-	-	1	-	-	-	1	4	10
10,000-9,001	2	4	6	11	10	14	16	27	40	69
9,000-8,001	8	29	60	78	86	92	88	100	109	94
8,000-7,001	81	104	94	88	85	73	74	54	30	13
7,000-6,001	79	45	27	11	6	7	5	-	-	-
6,000 ופחות	14	3	1	-	-	-	-	-	-	-
ממוצע לפרה	7,032	7,486	7,764	7,996	8,009	8,117	8,092	8,355	8,592	8,906
מספר המשקים בביקורת	184	185	188	189	187	186	183	182	183	186

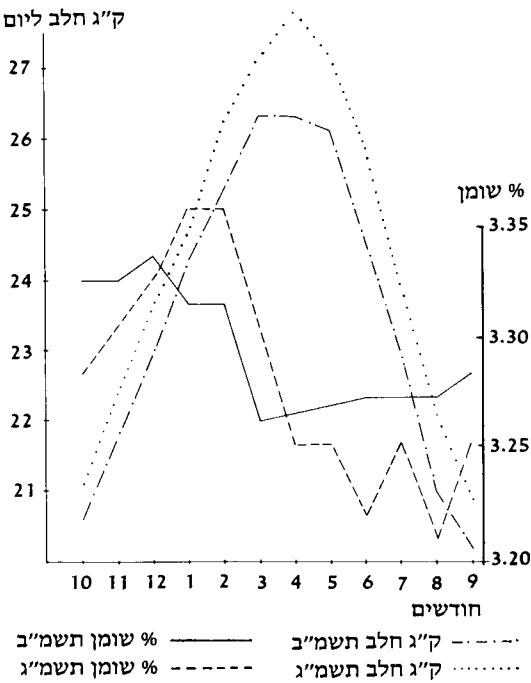
ל-3 חליבות במהלך תשמ"א, ובסלקציה החריפה שנעשתה ברפת - 46% יציאה בשנה שעברה ו-53% יציאה בשנה הנוכחית. עם זאת יש לזכור שתופעה זו לוותה בירידה חדה בתכולת השומן (שהגיעה ל-2.3% בספטמבר 1983) ולכן העליה בחמ"מ היתה קטנה יותר (2,602 ק"ג).

תנובת החמ"מ השנתית הגבוהה ביותר בישראל מאז ומתמיד - 10,339 ק"ג - נמדדה במשק שדות ים והיא גבוהה ב-7 ק"ג מהשיא הקודם שהושג בשנה שעברה, אף היא בישוב זה. תכולת השומן הגבוהה בעדר השיתופי - 3.71% - התקבלה בנוה אור ובקבוצת כנרת, לעומת 3.56% בלבד, שהושגה בקיבוץ עין גב בתשמ"ב.

346 ק"ג שומן שהניבו בממוצע הפרות ברפת שריד היתה הכמות המירבית בעדר השיתופי, לעומת תנובת שומן מקסימלית של 352 ק"ג שהושגה אשתקד ברפת שדות ים. את התנובה הנמוכה ביותר הניבו הפרות בקיבוץ שענר הגולן - 7,381 ק"ג חלב ו-7,450 ק"ג חמ"מ. כמות השומן הדלה ביותר נמצאה בחלב הפרות ממשק סער והגיעה בממוצע ל-234 ק"ג. תכולת השומן הממוצעת הנמוכה ביותר נרשמה באופן "מסורתי" בחפץ חיים - 2.78%.

עליה חדה בתנובת החלב לפרה לעומת השנה הקודמת נמצאה במשקים הבאים: אור הנר - 1,825 ק"ג, קבוצת שילר - 1,543 ק"ג, אורים - 1,503 ק"ג, שובל - 1,141 ק"ג, כפר בלום -

ציור 1. תנובת חלב יומית ותכולת שומן בעדרים השיתופיים לפי חודשים, תשמ"ב-תשמ"ג

ק"ג - פי 5 מהעליה הממוצעת ברפת השיתופית - ושהיא גדלה בתוך שנתיים בלבד ב-3,035 ק"ג - עליה של 41% לעומת עליה מקבילה של 6.6% בסקטור השיתופי בכללותו. הגורמים לתוספת המרשימה נעוצים בחלקם במעבר מ-2

1,135 ק"ג, לוחמי הגטאות - 1,096 ק"ג, נירים - 1,011 ק"ג וכפר המכבי - 1,010 ק"ג.
ירידה חדה בתנובת החלב לפרה נרשמה בעמיר - 1,007 ק"ג ובלהבות חביבה - 939 ק"ג. מרשימת תוצאות ביקורת החלב והשומן בשנת תשמ"ג מתברר שתנובת החלב לפרה ב־137 ישובים שיתופיים עלתה, לעומת 46 ישובים בהם היא פחתה.
התפלגות העדרים השיתופיים לפי התנובה הממוצעת לפרה כפי שהיא משתקפת בטבלה 5, מצביעה על המשך המגמה של עליה במספר

המשקים שעוברים את 10,000 הק"ג חלב: 10 משקים השנה לעומת 4 בשנה הקודמת. ב־5 משקים הניבו הפרות למעלה מ־10,000 ק"ג חמ"מ, לעומת שנים בלבד בשנה הקודמת. ב־79 עדרים הניבו הפרות בממוצע יותר מ־9,000 ק"ג חלב, לעומת 44 בלבד בתשמ"ב. מספר העדרים שתנובתם נמוכה מ־8,000 ק"ג הצטמצם השנה ל־13 לעומת 30 אשתקד. רצוי להדגיש שבאותם 30 משקים, תוספת תנובת החלב הממוצעת לפרה הגיעה ל־621 ק"ג, לעומת ממוצע של 314 ק"ג חלב בכל הרפת השיתופית.

טבלה 6. התפלגות העדרים השיתופיים לפי מספר הפרות, תשל"ד-תשמ"ג

פרות	תשל"ד	תשל"ה	תשל"ו	תשל"ז	תשל"ח	תשל"ט	תש"ם	תשמ"א	תשמ"ב	תשמ"ג
עד 150	18	12	8	12	5	1	1	-	1	2
151-200	54	47	39	37	32	19	16	11	11	11
201-250	57	55	55	60	69	74	66	57	42	52
251-300	36	39	44	42	43	40	45	59	70	62
301-350	10	19	26	25	21	31	32	23	27	30
351-400	6	8	8	8	8	11	11	17	15	16
401-450	2	2	5	2	7	4	7	8	9	8
451-500	1	2	2	2	1	4	2	5	4	2
501 ויותר	-	1	1	1	1	2	3	2	4	3
ס"ה משקים	184	185	188	189	187	186	183	182	183	186
סה"כ פרות	39,951	44,381	47,604	46,505	47,457	50,385	51,322	51,969	53,744	53,072
ממוצע למשק	217.1	229.3	253.2	246.1	253.8	270.9	280.4	285.5	293.7	285.3

היקף העדר השיתופי

ב־186 עדרים שיתופיים נערכה ביקורת חלב תקינה. מספר זה כולל את משק רגבה שחזר לביקורת חלב מלאה לאחר הפסקה של 3 שנים, ואת המשקים החדשים בערבה סמר ויהל.
בסוף שנה זו נותרו 4 עדרים בלבד החולבים פרותיהם פעמיים ביממה, לאחר שנירים, גנוסר ואורים עברו ל־3 חליבות ביממה. מספר הפרות בביקורת ירד השנה ב־672 (1.3%) ל־53,072 ובכך "נשבר" התהליך של עליה רצופה במספר הפרות בביקורת, שנמשך 6 שנים. מספר הפרות הממוצע למשק ירד השנה ל־285, לעומת 293 בשנה שעברה, וחזר למעשה לזה של תשמ"א.

התפלגות העדרים לפי מספר הפרות הממוצע מופיעה בטבלה 6. אנו למדים ממנה שלא חל שינוי משמעותי בהתפלגות העדרים שמספר הפרות בהם גדול מ־300 או קטן מ־200. לעומת זאת עלה באופן מהותי מספר המשקים שגודל עדריהם הוא 201-250, וירד מספר המשקים שממוצע עדריהם הוא 251-300. כמו בשנים קודמות, העדר השיתופי הגדול קיים בקיבוץ גבעת חיים־מאוחד, עם ממוצע שנתי של 693 פרות. העדרים הקטנים נמצאים במשקי הערבה הצעירים יהל וסמר, עם 148 פרות כ"א.
החל מאוקטובר 1983 שב למערך ביקורת החלב המושב השיתופי כפר חיטים וכן הצטרף קיבוץ טללים לביקורת החלב.

תנועת העדר במשקים השיתופיים

התחלופה הגבוהה שהסתמנה השנה מוצאת את ביטויה בשיעורן של המלטות מבכירות מסה"כ ההמלטות בעדר, 36% לעומת 34.5% בתשמ"ב. שיעור היציאה הגיע ל-40%, לעומת 37.5% אשתקד.

הוצאת פרות ניכרת, לעתים תוך כדי הקטנת העדר, היתה בבית זרע - 68% יציאה, שובל - 61%, עלומים ושבי ציון - 59%, אור הנר - 58%, רמת יוחנן - 56%, כפר דניאל וכפר מנחם - 55%.

שיעורי יציאה נמוכים במיוחד, תוך כדי הגדלת העדר, נרשמו במשמר דוד - 22%, אלומות - 24%, ניר עציון - 26%; בנחשולים ובקבוצת כנרת נרשמה יציאה של 26 ו-27% וזאת על אף צימצום מספר הפרות.

ניסינו לבדוק את הדיעה המקובלת בין הבוקרים, על הקשר הישיר בין העליה בתנובת החלב לשיעור היציאה (ציור 2). מתבררות העובדות הבאות:

א' במשקים בהם עלתה או ירדה התנובה עד 250 ק"ג ושיעור היציאה הוא בין 25 ל-40%, נמצא יחס ישיר בין התוספת או הפחיתה בתנובה לבין שיעור היציאה.

ב' במשקים שתנובת פרותיהם עלתה בממוצע למעלה מ-400 ק"ג חלב, שיעור היציאה הוא נמוך מ-40%.

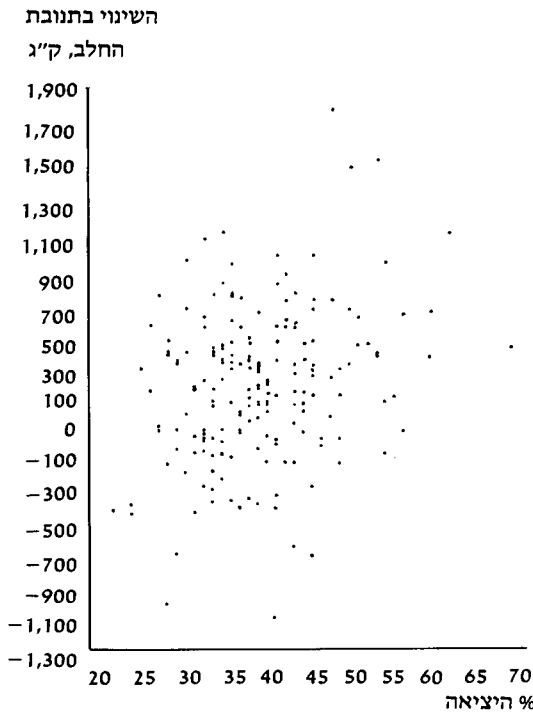
ג' בעדרים ששיעור היציאה בהם גבוה מ-50, עלית התנובה היא גבוהה מהעליה הממוצעת, אולם לא ביחס ישיר.

לסיכום ניתן לומר שבמשקים רבים מושגת העלאה ניכרת בתנובה תוך כדי תחלופה מתונה יחסית של פרות.

תנובת החלב והשומן בעדר המושבי

התנובה הממוצעת לפרה ברפת המשפחתית (טבלה 2) הגיעה בתשמ"ג ל-7,180 ק"ג חלב, 7,252 ק"ג חמ"מ ו-244 ק"ג שומן. זוהי תוספת של 358 ק"ג חלב (5.3%), 457 ק"ג חמ"מ (6.7%) ו-22 ק"ג שומן (9%) לעומת השנה שעברה. תכולת השומן עלתה השנה ל-3.4%, בהשוואה ל-3.26% אשתקד. את הגידול בתנובה

ציור 2. שיעור היציאה בתשמ"ג והשינוי בתנובת החלב הממוצעת מתשמ"ב לתשמ"ג בעדרים השיתופיים

ניתן ליחס בעיקר לתוספת המשקים הנעזרים במרכזי מזון להאבסת הפרות. השיפור בדיגום החלב ובבדיקת השומן תרם בוודאי לתוצאות גבוהות (ונכונות) יותר של תכולת שומן.

התפלגות העדר המשפחתי לפי רמת התנובה

בטבלה 7 אנו מבחינים במגמות הבאות:

א' צומצם בהרבה מספר העדרים שהתנובה הממוצעת של פרותיהם קטנה מ-6,000 ק"ג ו-7,000 ק"ג - 2% ו-36% בהתאמה, לעומת 13% ו-45% בהתאמה בשנה שעברה;

ב' ב-62% מהעדרים המשפחתיים הניבו הפרות כ-7,000 ק"ג ויותר, לעומת 42% בלבד אשתקד.

בתנובות חלב גבוהות במיוחד הצטיינו המשקים הבאים: אלי זימן מבית יצחק - 8,946

טבלה 7. התפלגות העדרים המשפחתיים לפי תנובה ממוצעת לפרה, תשמ"ב ותשמ"ג

בבאר טוביה. ראוי לציין שהחל מאוקטובר 1983 החלה התרחבות מחודשת במסגרת ביקורת החלב בעדר המשפחתי, כאשר משקים חדשים הצטרפו לביקורת.

בהתפלגות העדרים לפי גודל העדר (טבלה 8), אנו מבחינים שהצטמצם בכלל משקי הביקורת חלקם היחסי של המשקים שממוצע פרותיהם קטן מ־20 או נע בתחום 20–30, 30–40, 40–50. לעומתם עלה המספר היחסי של משקי הביקורת שמספר הפרות בהם גדול מ־50 והגיע ל־37.5%, לעומת 23% אשתקד, מסך כל משקי הביקורת המשפחתיים.

לסיכום

המצב הכלכלי בתשמ"ג היה כנראה הגורם העיקרי שהשפיע על כך שתנובת החלב והשומן בעדר הישראלי גדלה באופן ניכר. מובן שגורמים נוספים כמו סלקציה מוגברת, שיפור ההזנה (מרכזי מזון וכד') בעיקר ברפת המשפחתית, וטיפול עקבי ומתמשך בנושא המלחמה בדלקות העטין תרמו אף הם את חלקם. קשה לחזות מראש, אם הגידול בתנובה יימשך או ייעצר, מאחר שהגורות הכלכליות הנוכחיות שירדו על הציבור בכלל ועל הענף בפרט, מקשות על תיכנון מסודר.

מספר הפרות המבוקרות בשנה הנוכחית (תשמ"ד) יכול אחוז גבוה יותר של פרות מהרפת המושבית. גבית התשלום בסך 300 שקל מכל מזורעת במושב מחד, וזיכוי כל פרה מבוקרת ברפת המשפחתית בערך של 18 ליטר חלב לשנה מאידך, מהווים תמריץ רציני לרפתנים המשפחתיים להצטרף לביקורת.

ההפרש בתנובת החלב של הפרה בעדר השיתופי בין הביקורת לשיווק, מגיע השנה ל־3.9%, אם נפחית מכך את השימוש הביתי נגיע להפרש סביר של כ־3%.

אנו מקווים שבשנה הבאה נוכל להתחיל בהפעלת המעבדה המרכזית לביקורת החלב, ובכך להוסיף מימדים נוספים לנתונים המתקבלים כיום במערכת ביקורת החלב והשומן.

טבלה 7. התפלגות העדרים המשפחתיים לפי תנובה ממוצעת לפרה, תשמ"ב ותשמ"ג

חלב, ק"ג	תשמ"ב		תשמ"ג	
	עדרים	%	עדרים	%
<6,000	29	13	4	2
7,000–6,001	102	45	63	36
8,000–7,001	92	40	93	53
9,000–8,001	5	2	16	9
סה"כ	228	100	176	100

ק"ג ו־3.06% שומן; ירמיהו קלורפלד מאביגדור – 8,778 ק"ג ו־3.18% שומן; יעקב בוק מאביגדור – 8,502 ק"ג ו־2.92% שומן.

היקף העדר והתפלגותו ברפת המשפחתית

מספר היחידות המושביות הכלולות בביקורת חלב מלאה, המשיך גם השנה להצטמצם והגיע ל־176, לעומת 228 אשתקד. מספר הפרות בעדרים המושביים המבוקרים פחת ל־8,368 לעומת 9,030 אשתקד (7.9%–). גודל העדר הממוצע בביקורת עלה מ־40 בתשמ"ב ל־48 השנה. ביקורת החלב נערכה השנה בצורה מסודרת ב־15 מושבים, לעומת ב־16 בשנה שעברה. מספר העדרים בביקורת בכל מושב נע ממשק יחיד (ב־3 מושבים) עד ל־46 משקים

טבלה 8. התפלגות העדרים המשפחתיים לפי מספר הפרות, תשמ"ב ותשמ"ג

פרות בעדר	תשמ"ב		תשמ"ג	
	עדרים	%	עדרים	%
<20	4	2	1	0.5
30–21	22	10	12	7
40–31	66	29	46	26
50–41	83	36	52	29
60–51	37	16	42	24
70–61	10	4	17	10
80–71	1	0.5	2	1
90–81	–	–	–	–
100–91	3	1.5	1	0.5
>100	2	1	3	2
סה"כ עדרים	228	100	176	100